

Задунайський В.В.

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії,
Український католицький університет

КОЗАЦЬКИЙ ФАКТОР НА ІДЕОЛОГІЧНОМУ ФРОНТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Український народ жертовно боронить Батьківщину від російської збройної навали на усіх фронтах. Одним із яких є ідеологічний, на якому ворог розпочав невпинний пропагандистський наступ задовго до 2014 р., але його пік припав на період напередодні та під час повномасштабного вторгнення російських військ на суверенну територію України в 2022 р. У такий спосіб противник планував суттєво підірвати відпорність української нації, щоб прискорити її упокорення та знищення.

Одним із важливих інструментів ворожої пропаганди став козацький фактор. Причиною цього є те, що не лише в історичній пам'яті українського народу та підмурівках його національної ідентичності, але й в основах внутрішньої української пропаганди (до речі, недостатньої в цьому напрямку) завжди використовується героїка козацького минулого. Найпоказовішим свідченням цього є й ключова настанова нашого державного гімну – «**Докажем, що ми браття козацького роду!**».

Тому ворожа пропаганда прагнула спаплюжити українські ідеологічні підвалини, пов'язані з козацькою спадщиною, та зруйнувати український козацький рух. Для цього застосовували технології розколу патріотичного українського козацького руху [1, с. 75-76]. Мало місце й штучне применшення ролі українських козаків в історії країни. Все це мусило відвернути молодь від козацької тематики та послабити зацікавлення нею з боку державних і громадських структур.

Ще більш важливим для противника стало намагання використати козацьку тематику під час пропагування «руського міра». При цьому йдеться не тільки про

терени тимчасово окупованих районів України, але й територію Росії (для російського споживача). Тут використання козацької тематики орієнтувалося на підкреслення того, що начебто лише в Росії існує повноцінне козацьке відродження. Показовим свідченням чого мали бути факти утворення та державної підтримки (у тому числі фінансування) реєстрових козацьких структур, а квінтесенцією аргументації мало було патрунування кремлем Всеросійського козацького товариства (ВКТ). Тому на тимчасово окупованих теренах України проводилися псевдо-козацькі зібрання, від імені яких досвідчені пропагандисти-колабораціоністи з Росією виголошували різноманітні заяви на підтримку російських окупантів та «приєднували» псевдо-козаків до ВКТ.

Такі дії ворожої пропаганди викликали активний спротив з української сторони. В першу чергу відзначу вдалі журналістські розслідування змісту і наслідків дій відомих «козацьких» колабораціоністів з Росією [5]. Досить важливими стали й заходи «Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки», зокрема, міжнародний круглий стіл «Російсько-українська війна та козацтво» (05.09.2022) [2]. У цьому ж напрямку спрацював і міжнародний круглий стіл на тему «Пропаганда у війнах Росії на Кавказі та в Україні» (16.02.2023) [3]. І тут теж ключову роль відіграв Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, партнером якого стала Експертна група з дослідження та застосування козацького фактору в сучасній російсько-українській війні. Чіткий аналіз змісту ворожої пропаганди та руйнування її основ є дуже важливим наслідком подібних контрпропагандистських дій України.

Важливу роль у боротьбі з ворожою пропагандою відіграли й заходи ініційовані українським науковим середовищем. Окремо відзначу міжнародний науково-інформаційний круглий стіл «Козацький фактор» у сучасній російсько-українській війні й досвід ХХ ст.» (10.06.2022. на базі Українського католицького університету) [4]. Науковий аналіз та пропозиції фахівців мають посприяти руйнуванню підвалин ворожої пропаганди.

Підкреслю й слушність використання козацької тематики для посилення мотивації та психологічної відпорності воїнів-захисників України, бо козак-

воїн є уособленням ідеалу українського воїна-захисника, який водночас є й символом вільної людини.. Такі дії посилюють бійців Сил оборони України та допомагають їм давати відсіч ворогу на всіх фронтах російсько-української війни.

Отже, козацький фактор використовується російською пропагандою на ідеологічному фронті російсько-української війни для руйнування основ української національної ідентичності та пропагування «руського міра». Українські журналісти і науковці за підтримки міжнародної наукової громадськості дають належну відсіч ворожій пропаганді та мають посилити використання козацького фактору для прискорення перемоги в російсько-українській війні.

Список використаної літератури

1. Задунайський В. Використання Росією «козацького фактора» в протистоянні з Україною (1991–2021 рр.) // Матеріали міжнародного науково-інформаційного круглого столу «“КОЗАЦЬКИЙ ФАКТОР” у сучасній російсько-українській війні й досвід ХХ ст.» (Український католицький університет 10 червня 2022 р.). Львів, 2023. С. 71-82.

2. Круглий стіл: «Російсько-українська війна та козацтво». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3563010-rosijskoukrainska-vijna-ta-kozactvo.html> (дата звернення: 15.02.2023).

3. Круглий стіл на тему: «Пропаганда у війнах росії на Кавказі та в Україні». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3669434-propaganda-u-vijnah-rosii-na-kavkazi-ta-v-ukraini.html> (дата звернення: 18.02.2023).

4. Міжнародний науково-інформаційний круглий стіл «Козацький фактор» у сучасній російсько-українській війні й досвід ХХ ст.». URL: <https://humaniora.ucu.edu.ua/events/kruglyj-stil-kozatskyj-faktor-u-suchasnij-rosijsko-ukrayinskij-vijni-j-dosvid-hh-st/> (дата звернення: 18.02.2023).

5. Хорольська В., Запорізькі козаки на окупованих територіях служать режиму путіна. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9M6KKQ5mnf0&t=8s> (дата звернення: 06.11.2022).